PAPP ZOLTÁN:

SUOMI, 1962

EPIZÓDOK. I.

AZ UTAZÁS külön világ, egyfajta életforma, sajátos önmozgással és törvényekkel. Új szokásokba törődik bele az ember, másokat elfelejt. Másképp múlik az idő is, mint a megszokott keretekben: hol felgyorsítja a sok, egymásra zúduló élmény, hol lassítja és elnyújtja az otthont idéző honvágy. Bizonyos felfokozottság is társul mindehhez, és ebben a különös izgalomban az ember jobban meglát és megőriz magában mindent. Emlékezetéből nehezebben hullnak ki a dolgok, történetek. Eltelik egy hét, egy hónap, évek telnek el, és változatlan élességgel él benne minden, az egyszer látott dolgok különös ragyogásával.

*

Szobrok.

Lahtiban — mint már írtam egyszer — egy rénszarvas szobra áll a helyi zeneiskola előtt. A szobor szerencsét hoz — vallják az iskola tanárai, és nem válnának meg tőle semennyi pénzért. A háború után költözött ebbe a városba az intézmény, és — szinte leltári tárgyként — hozta magával a rénszarvast is. Nem mindennapos ragaszkodás ez. Szobrok és emberek. Nincs közöttük az élők és élettelen rideg távolsága.

Tamperében, egy dombháton, ahonnan belátni a várost, áll egy szoborba öntött szomorú emlékeztető: egy anya, két gyermekével... A városlakók még jól emlékeznek arra a napra, 1929-ben történt. Napi útjára indult a sétahajó, pihenni vágyó emberekkel siklott a nagy tavon, a csodálatos napsütésben. De később elborult az ég, hatalmas vihar támadt, és a felkorbácsolt hullámok közt előbb oldalára dőlt, majd felborult a sétahajó. Százharmincnyolc ember lelte halálát a hullámsírban. Csak húszan menekültek meg, köztük a kapitány, akit később bíróság elé állítottak és elítéltek, mert felelőtlenségével részese volt a katasztrófának. Ez a dombháton álló szobor története... A kilátótoronyból csodálatos volt a táj. Körös-körül tavak, a dombokon fenyőrengeteg. Valahol messze, a nyílt vizen ágaskodó kilátótorony. Innen akkorának tűnt csak, mint egy gyufaszál, a csillámló víztenger közepén. Közvetlen közelében történt a katasztrófa.

Akadnak vidámabb történetek is. A finnek szeretnek élcelődni — érdekes és rokonszenves vonás ez bennük. Van érzékük a humorhoz és nem mennek a szomszédba egy kis csípős iróniáért.

TAMPERÉBEN régen észrevették már, hogy a város körül elterülő két tó szintkülönbsége eltérő. Nosza ástak is egy csatornát, és most három mesterséges vízlépcsőn zúdul le a víz az alacsonyabban fekvő tóba — közben villamosenergiát fejleszt. A csatorna felett híd ívelődik, a hídon négy szobor, ősi foglalkozások szimbólumaként. A vadász és az adószedő nem ébreszt különös figyelmet. A harmadik a kereskedőt akarja ábrázolni. Meztelen férfi, előrenyújtott kezében valamit tart, nyilván az árut, amit a vevőnek kínál. De a tampereiek ezt mondják: ez egy tönkrement kereskedő, aki utolsó alsónadrágját tartja a kezében. A negyedik szobor egy nőalak. A szobrász nem adott kulcsot a szimbólum megfejtéséhez, de a tampereiek könnyen segítettek magukon. Úgy látszik — felelik a kérdezőnek —, valamikor még foglalkozás volt nőnek lenni...

Helsinkiben, a parlamentben, az elnöki emelvény mögött magasodó fal beugróiban szobrok állnak, szimbólumként. Egyik például a szellemi, a másik a fizikai munkát jelképezi. Nagyon szép szobrok — mondják a finnek, csak azt nem értik, hogy a szellemi munkásnak miért fejlettebb az izomzata, mint fizikai munkát végző társáé? A szobrászt ennyire magával ragadta volna az alkotás szenvedélye? Középen, pontosan az elnöki pulpitus mögött áll a Jövő szimbolikus szobra. Sudár nőalak, háttal áll, nem látni az arcát, s így titokzatos, mint a jövendő. Finn kísérőnk csak mosolygott, de nem volt hajlandó elárulni a szoborral kapcsolatos történetet. Nem is erőltettük. Sejtettük a mosoly okát. Elvégre nálunk se hagynák szó nélkül az emberek, ha egy női szobor a hátát mutatná a T. Háznak...

*

Szavak.

Hallottak világhírű művészekről, politikusokról, akik szívesen eljöttek volna Magyarországra szerepelni, látogatóba, ha..., ha becsületes nevük nem hasonlított volna kísértetiesen egy-egy olyan magyar szóra, mely nem bírja el a nyomdafestéket.

NOS, MI IS MEGJÁRTUK egyszer-kétszer. Mert igaz, ami igaz, akadnak furcsa azonosságok, melyeket a nyelvöltögető véletlen kovácsol, s amelyek bizony aligha alkalmasak arra, hogy tudósaink szófejtésekbe bonyolódjanak velük kapcsolatban.

Itt van például a tej. Minden étkezéskor kaptunk tejet. Reggel, délben este. Érthető, hogy sűrűn emlegettük a nevét. A felszolgálók faarccal jártak-keltek körülöttünk, de végül csak kirobbant belőlük a nevetés, s előbb nemzetközi jelbeszéddel — igen kifejezőn —, majd a tolmács segítségével elmagyarázták nekünk, hogy a tej szó náluk (bocsánat érte) — tetűt jelent...

A másik azonosság valamivel kellemetlenebb. Van nekünk egy szavunk: a »perszе«. Használjuk úton-útfélen. Ne kívánják, hogy közreadjam finn megfelelőjét. Mert mondhatnám, hogy a gyereket nálunk is el szokták fenekelni, de attól félek, hogy a »perszе« finn jelentése kissé »népibb«. Talán csak Hasek Svejk-jében lehetne büntetlenül kinyomtatni.

De nem is ez az érdekes. Tolmácsunk, vezetőnk nap mint nap figyelmeztetett bennünket: nem mondani azt, hogy »perszе«. Gazdag a mi nyelvünk, van helyette más szó: igen, hogyne, természetesen.

— Persze — feleltük akaratlanul, mintha egy kis ördög lökte volna ki belőlünk a szót.

FOGADÁSON vagyunk a Finn—Magyar Baráti Társaság klubjában. Egyik kollégám odaint magához. Két szép, szőke finn lánnyal beszélget éppen, s mondja nekem:

— Te, ezek a lányok tudnak egy kicsit magyarul...

Tudom, a jóelőbb én is váltottam velük néhány szót, ezért feleletképpen csak ennyit mondok:

— Persze.

A két lány megpróbál mosolyogni. Barátom bámulja a cipőjét. Nekem óráknak tetsző öt másodpercre van szükségem, hogy eltűnjek a közelükből... *(Folyt. köv.)*

Lelkes készülődés a szegedi ifjúság színes karneváljára

Hagyomány már Szegeden, hogy az ünnepi hetekben rendezi meg a KISZ Szeged városi bizottsága az ifjúsági béketalálkozót. Idén július 29-én, vasárnap kerül sor a gazdag programú ünnepi eseményre, melyet a helsinki Világifjúsági Találkozó „Béke és barátság" jelszavának szellemében rendeznek meg.

Délelőtt 10 órakor a Széchenyi téren ünnepi nagygyűléssel kezdődik az Ifjúsági Béketalálkozó programja. Előadó Siklós János elvtárs, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkára lesz.

Délután 6 órakor kezdődik a színpompás karneváli felvonulás. A KISZ Szeged városi végrehajtó bizottságához

ötven ifjúsági alapszervezet

jelentette be, hogy részt kíván venni a karneváli felvonuláson. Jó néhány üzemben, hivatalban titokban tartják a készülődést. Meglepetésnek tartogatják színes jelmezeiket. Akad azonban jó néhány olyan üzem is, ahol a készülő KISZ-esek szívesen adtak felvilágosítást terveikről, elképzeléseikről.

Az Újszegedi Kender-, Lenszövő Vállalat KISZ bizottsága már hónapokkal ezelőtt megkezdte a szervezést. A hercegi pár és díszes udvartartása kerül ki majd az üzemből. *Gábor* Erzsébet KISZ-titkár elmondta, menynyi gondot jelentett a hercegi pár kiválasztása. Végül sok vita után *Fux* Andrásra, az üzem jeles színjátszójára és *Tombácz* Ilonka szövőnőre esett a választás. Az udvarmester tisztségére Szilbermann Gyula, a lemezüzem segédművezetője vállalkozott. Az udvarhölgyek részére Budapestről érkeztek a színpompás ruhák. A testőrök tüzes paripáit a Haladás Termelőszövetkezet és a Délrost adja kölcsön az újszegedi KISZ-eseknek.

A DÁV ifjúmunkásai ezekben a napokban munka után a műhelyben igyekeznek, s

a „nagy halon" dolgoznak.

Sok töprengés után úgy döntöttek a fiatalok, hogy a Tisza-parti városhoz illő jelképpel vonulnak a karneváli menetben. Az Erőmű KISZ-istái és a vállalat két idős asztalos szakmunkása óriási pontyot készítettek. A ritka halászzsákmány magassága két és fél méter, hossza pedig hét méter. Az óriásponty gyomrába egy kis tehergépkocsit építettek be, így vontatásáról nem kell külön gondoskodni. A hatalmas hal váza már elkészült, jelenleg a pikkelyek elhelyezése okoz gondot a DÁV fiataljainak. Szorgalmasan dolgoznak, hiszen már csak pár nap választja el őket a karneváli felvonulástól, s akkorra el kell készülniök.

Nehéz lenne felsorolni a jelmezek tarka tömegét. A gyufagyár KISZ-esei például

a trójai falót

mását készítették el és terveik szerint a görög harcosok a dísztribün előtt szállnak ki belőle. A Kertészeti Vállalat KISZ-esei a vállalat profiljának megfelelően virághintón vonulnak a színes, tarka menetben. A Fémipari Vállalat fiataljai gondolát építettek. A Malomipari Egyesülés KISZ-esei János vitéz meséjét, a Pincegazdaság ifjúmunkásai pedig szüreti mulatságot elevenítenek majd meg.

A gazdag programú ifjúsági béketalálkozót este nagyszabású karneváli bál zárja le, melyet Újszegeden, a Vigadóban rendeznek meg. A ruhagyár tánccsoportja eredeti népviseletben finn népi tánccal nyitja meg a bált. Az est műsorában fellép Kiss Gyula táncdalénekes, ezenkívül kacsavadászat és jelmezverseny teszi színessé, érdekessé az ifjúsági béketalálkozót.

Rádióműsor

Csütörtök

KOSSUTH-RÁDIÓ

4,26 Rákóczi-induló. 4,30 Hírek. 4,40—7,59 Vidáman, frissen. Közben: 5,00 Falurádió. 5,30 Hírek. 6,20 Néhány perc tudomány. 6,59 Időjelzés. 7,00 Hírek. 7,10 Uj könyvek. 7,30 Műsornaptár. 7,59 Időjelzés. 8,00 Műsorismertetés. 8,10 Reggeli hangverseny. 8,55 Édes anyanyelvünk. 9,00 Az Ifjúsági Rádió műsora. 9,50 Népi zenekar. 10,00 Hírek. 10,10 Napirenden... 10,15 Szórakoztató zene. 11,00 Rádió Szabadegyetem. 11,15 Operarészletek. 12,00 Déli harangszó. 12,15 Tánczene. 13,00 A szarka és a gilice. 13,10 Egy falu — egy nóta. 13,45 Andor Éva énekel. 14,15 Gazdasági fórum. 14,25 Operettrészletek. 15,00 Hírek. 15,08 Időjárásjelentés. 15 óra 10 A VIT előtt. 16,25 Lányok, asszonyok. 16,40 Olasz madrigálok. 16,55 Műsorismertetés. 17,00 Hírek. 17,10 Moszkvai tudósítónk jegyzete. 17,20 Könnyűzene Annáknak. 18,05 Emlékezés. 18,35 Tánczene. 19,10 Ifjú Figyelő. 19,30 Az országos kék-jelzés mentén. 19,54 Jó estét, gyerekek! 20,00 Esti krónika. 20,25 Vezényel Lamberto Gardelli. 21,00 Chaplin és a zene. 21,30 „Verseim elérik a messzi századokat". 22,00 Hírek. 22,15 Galoppverseny-eredmények. 22,20 Bécsi vér. 23,10 Kamarazene. 24,00 Hírek. 0,10 Roger Williams zongorázik. 0,30 Himnusz.

PETŐFI-RÁDIÓ

5,00 Reggeli zene. 6,00 Hírek. 6,25 Műsornaptár. 6,50 Torna. 8,00—8,10 Hírek. 14,00 Időjárás- és vízállásjelentés. 14,15 Műsorismertetés. 14,20 Mesét hordozó szél. 15,00 Táncdalok. 15,30 Két operanyitány. 15,50 A külföldi sajtó hasábjairól. 16,00 Hírek. 16,05 Verbunkosok, magyar nóták, csárdások. 16,40 Táncritmusban. 17,00 Az Ifjúsági Rádió műsora. 17,20 Amiről a klubokban beszélnek. 17,35 Porgy és Bess. 18,00 Hírek. 18,05 Németh Marika énekel. 18,25 Boross Jolán énekel. 19,00 Hírek. 19,05 Zenekari muzsika. 20,00 A zene világa. 20,25 Kemoterápiával a vírusok ellen. 20,35 Előszóval — muzsikával. Közben: 21,00—21,05 Hírek. 23,00 Hírek. 23,15 Műsorzárás.

Televízióműsor

18,00 Kicsinyek műsora. 18,30 A 4-es számú automata. 19,00 A jövő hét műsora. 19,05 Telesport. 19,30 TV-Híradó. 19,45 A Magyar Hirdető műsora. 20 óra Autókaland. 21,00 Hallgassunk tánczenét! 21,30 Hírek. TV-Híradó.

Szerkesztői üzenetek

Hődör János, Szeged: Kérését az Ingatlankezelő Vállalat teljesítette. A Széchenyi tér 15. számú ház csatornáját kijavították, így panasza orvoslást nyert.

Rozsnyainé, Mórahalom: Apolónőképző-tanfolyam Szegeden, a Kossuth Zsuzsanna apolónőképző iskolában indul idén október 1-én. A tanfolyam kétéves. Jelentkezni augusztus 15-ig lehet azoknak, akik elvégezték legalább a nyolc általános iskolát és betöltötték 17. életévüket.

K. P.-né, Szeged: A házfelügyelő nem köteles — még abban az esetben sem, ha elromlik a lift — a gyermekkocsit lehozni az emeletről.

B. Istvánné, Szeged: Miniszertanácsi rendelet jelent meg a napokban arról, hogy a közerkölcsöt veszélyeztető ittas személyek hivatalból elvonókúrára kötelezhetők.

Szabadtéri statisztái. Előterjesztésüket illetékes helyre továbbítottuk.

Vadász Ferenc:

AZ ŐRVÉNY visszanéz

(4)

A MARCAL ÉS A RÁBA KÖZÉN

A csontunk is csikorgott. Merő víz lett rajtunk minden. Azt se tudom, hogyan kerültem ágyba. Tény és való: aznap este engem se hallott senki ordítani.

Félek. Bárhogy szépítem, kavargó érzéseimet legjobban ez a szó fejezi ki. A fejem fölött nyitva van az ablak, de nem mozdul a levegő. Azt hiszem Ilyés Zoli sem alszik. Hánykolódik az ágyán.

Sötétkék és lila foltok ülnek a tájon, s különös, alaktalan kicsi élőlények cikkáznak, zsongnak a magasban. A nevüket se tudom. Más itt a hold, másként hunyorognak a csillagok...

A Fertő tótól messze van a Csendes-óceán. Hidegségtől végtelen világ választja el Okinawa szigetét...

Gyerekkoromban ilyenkor este sokszor megállt fölöttem az égbolt. Rámborult, mint egy csodálatos sátor. Figyeltem a Tejutat, csillagok futását, hullását. A hold követett. Fölöttem volt, bárhová mentem. »A holdat mindig úgy látod — oktattak a felnőttek. — Bárhová mégy, a föld bármely pontjára«.

Így volt mostanáig. Itt a hold állása is más.

A távolban kigyúlnak az esti fények. Messze a délkeleti parton Naha és a többi város olyan, mint amilyen a földkerekség minden városa. Élénk, mozgalmas, hangos. De a sötétség, az erdők, a kövek ez a földrengésektől sokszor megrázott szigetvilág — a zsima —, titokzatos, kiismerhetetlen.

Félek. Lebegek két világ között. Egyik sem az enyém, lábam alatt nincs föld, a fejem fölött idegen ég...

Öt éve a Marcal és a Rába közén táboroztunk. Messziről kéklettek a soproni és a kőszegi hegyek. A patakok széleit beszegte a gólyahír. Áprilisban ibolya és gyöngyvirág tarkította az erdők alját. Megjött a nyár, kinyílt a margaréta, az erős illatú menta.

Irottkőtől — nyolcszáz méter fölött — szélesre tárult Nyugat felé a világ. A csúcs mögött bükkök erdeje takart bennünket. Virágoskert arrafelé az erdő. Napsugár ragyogja be a tisztást, a vízmenti réteket. Az árnyékos patakvölgyben a fák, a fű, a víz és a virágok illata mámorossá szédítették az embert.

Amikor odamentünk, helyenként még hó ropogott csizmáink talpa alatt, de már hóvirág lepte el az erdőt, barkát hánytak a mogyorók.

Most... Itt vagyok. Gazdám az SWC, a Special Warfare Center. Tudom mivel jár ez. Otthon nem ismernek tréfát.

Itt se.

A hülye Sulyok mégis az Ávót emlegeti. Mondtam neki: hallgasson. Nem játék ez. De nem érti.

A társalgóban szól a rádió. Kihallatszik a dzsessz. Befogom a fülem. Idegesít. Kell a csend. »Frank Sinatra énekel: Songs for Swinging Lovers«.

Elhallgat. A bemondónő ajánlja: »Igyon Ballantines skót whiskyt. Százhuszonöt éve ismerik«.

A május felejthetetlen. »Látjátok? Zergeboglárka« — ezt Csaplár százados mondta. Minden virágot, minden növényt ismert a parancsnokunk. Mielőtt katona lett, kertészeti főiskolára járt. Mi is bartságban kerültünk a virágokkal. Halvány rózsaszín kelyhével intett nekünk a fátyolvirág, jöttünkre felvetette fejét a vad éjjeli viola és a tűzliliom.

A határőrélet — így mondtuk és hittük is — szépség, büszkeség. Járőrszolgálat nappal és éjszaka. Ez nem könnyű. Figyelőállásban órákon át. »Állj, ki vagy?« »A jelszót!«

Mégis, mi volt az ehhez, az itteni »életbenmaradási kikézés«-hez képest?

»Most Jelly Roll Morton számát hallják — mondja a rádió. — The King of New-Orleans«.

Megfojtasz te fülledt okinawai éj. Védőm vagy-e valóban, vagy börtönöm?

A nyugati végeken térdig jártunk a tündérkert virágaiban: rózsaszínű ciklámen, mérges gyűszűvirág, vörös szappanfű a páfrányok zöldjében. Szépséges, mesebeli magyar erdők... A fejed fölött kakuk kiált, gerle válaszol, fülemüle csattog. — Egek, gondolod, milyen jó, hogy holnapután szabadnapos leszek.

»A kocsik hercege a Prince Skyline. Gyártja a japáni Fuji cég, Kyobashi, Tokio.«

Csendes, meleg délután... A fák levele se mozdul, a fű se rezzen. Fegyvered az avarban lapul. A kristályos ragyogásban megfigyelheted a fészekrakó tengelicét, a költést, a fiókák érzését, látod a repülés tanulását, lélegzeted is viszszafojtod, amikor a növendék leesik a fészekszélről és riadtan csapkod. Jön érte az anyja, segít neki: felrepülnek, visszatérnek. Mindig visszatérnek...

A határőrnek jó ismerőse minden fa, minden bokor, még a fűszálak rendje is bevésődik emlékezetébe...

Elárult, vert hadak módjára csellengtünk azokban az őszi napokban. Előbb még kurucok szavát idéztük.

»Sárgul már a levele a sűrű Bakonynak, hervad szerencséje szegény kurucoknak! Meddig áll fönn fejünk? Csak az Isten tudja.

Csak az Isten tudja — senki nem mondhatja: Mi piros vérünknek hol lesz kiontása, fáradt tetemünknek földben nyugovása... Végső pusztulása!«

...A hazánk felszabadulása tizenegyedik évfordulójának tiszteletére rendezett ünnepi estünket megnyitom — mondta a kőszegi őrsön Pásztor hadnagy, az egység politikai tisztje. — Dávid Mihály tizedes szaval.

Én szavaltam. Dávid Mihály tizedes én voltam. Én idéztem fel a bujdosó kurucok szavát.

»Szórakozzon Monte Carlóban — biztat a rádió. — Szálljon meg a Hotel Hermitage-ban. Szolíd árak az Old Beach Hotelben.«

Már mindenki megbolondult akkor körülöttem. »Nem hagyják büntetlenül, hogy nyitva hagytuk a határt — ijesztgettük egymást.

Felpakolnak valamennyiünket és uzsgyi Szibériába...«

Hidegségben voltam két nap, két éjszaka. Bújtam. Többször is felzörgették Kisséket. »Az Erzsi vőlegényét keressük, az ávóst!«

Erzsi nem félt. Biztatott: maradjak. »El tudnál menni? — kérdezte. — Apád is megtagad, ha ezt mered tenni« — súgta. Takarókat hozott a padlásra, forró teát, jó falatot. »Maradj!«

»...ha ezt megteszed.«

Munkás az apám a győri gépgyárban. Becsületre nevelt. Műszerész technikus vagyok magam is. A gyárban szerettek. Mindig a repülés izgatott. A Szabadságharcos Szövetségben vitorláztam. Ugrottam is. Egy ideig bejártam a DISZ-be. Erőltettem az apám kedvéért. De nem találtam ott abban a csoportban semmit. Merő unalom volt, meddő tétlenség.

Kíváncsi voltam a világra, kívánkoztam idegenbe.

Jöttek ismerősök, századbeliek. Sapkarózsa és rangjelzés nélkül, vagy egészen civilben.

»Hallottad, mi történt Mosonmagyaróvárott?« — Hallottad, hogy Stefkó főhadnagyot megölték?

(Folytatjuk.)